

ONDERNEMENDEBOERIN.

boerin: Annemarie Vader • **leeftijd:** 51 •
kinderen: Isambard (23) en Andrea (21) • **bedrijf:**
120 melkkoeien • **woonplaats:** Grijpskerke (Zld.)

‘Stoppen is nooit bij me opgekomen’

Het verhaal van Annemarie Vader is allesbehalve doorsnee. Samen met haar zoon runt ze een mooi melkveebedrijf in Grijskerke. Dat bedrijf bouwde Annemarie achttien jaar geleden samen met haar man Bram op. Tot die zwarte dag in november in datzelfde jaar, toen Bram totaal onverwacht verongelukte op het erf. Annemarie koos ervoor het bedrijf alleen voort te zetten en vertelt in De Boerin hoe ze de draad in het leven weer oppakte. ‘Dit bedrijf was onze toekomst, en het was nog lang niet af.’

TEKST JORIEKE VAN CAPPELLEN

Als je je bij iemand snel welkom voelt, dan is het wel bij de Zeeuwse boerin Annemarie Vader. Aangekomen op haar bedrijf zwaait de achterdeur al open en verschijnt een breed lachend gezicht met korte krullen. Ogenschijnlijk heeft ze deze ochtend alle tijd, maar dat ligt vooral aan haar strakke planning, zegt de melkveehouderster zelf. 'Als ik afspraken heb, dan zorg ik dat het andere werk op tijd af is. Maar wel netjes, zeker bij de koeien houd ik niet van afraffelen.'

De 51-jarige melkveehouderster typeert zichzelf als echte koeienliefhebber. 'Ik vind het heerlijk om in de stal te zijn, tussen de dieren. Dat is waar ik me thuisvoel.' Jarenlang runde ze haar bedrijf met 120 melkkoeien samen met personeel en deed ze het land- en voerwerk in loonwerk. Maar nog niet zo lang geleden stapte Annemaries zoon Isambard (23) na zijn masopleiding in Den Bosch bij haar in de maatschap. Een bijzonder moment, vond Annemarie. 'Ik heb mijn kinderen altijd vrijgelaten in wat ze met hun leven wilden gaan doen. Dat Isambard verder wil met het bedrijf, komt echt uit hemzelf.'

Noodlot op nieuw bedrijf

Vanuit haar woonhuis heeft de melkveehouderster een schitterend weids uitzicht over het vlakke Zeeuwse land. 'Wij zitten met ons bedrijf midden in het groene landbouwhart van het eiland Walcheren', vertelt Annemarie. Achttien jaar geleden werd het bedrijf vanwege een ruilverkavelingsproject enkele kilometers verplaatst, van het dorp Nieuw- en Sint Joosland naar de huidige plek in Grijskerke. Het was een drukke periode voor de jonge melkveehouders en hun kinderen Isambard en Andrea, die toen 5 en 2 jaar oud waren.

'Een gezin en een bedrijf verplaatsen is behoorlijk ingrijpend; er lopen veel emoties door elkaar', vertelt ze. 'We verlieten de plek waar Brams ouders het bedrijf hadden opgebouwd. Tegelijkertijd denk je na over de bouw en het ontwerp van het nieuwe bedrijf. Hoe ga je het inrichten, hoe wil je er samen werken? Het was vooral Bram die heel veel nadacht over de looplijnen en hoe we de stal het beste konden inrichten. Daarvoor bezochten we heel wat bedrijven. Het nieuwe bedrijf had vrijwel alle grond rondom het bedrijf, dat zou ideaal zijn voor weiden en het landwerk.'

De bouw ging voortvarend van start en na de verhuizing van het jonge gezin naar de nieuwe plek kwamen na een week ook de koeien en het jongvee naar het bedrijf. Tot zover leek er niets een mooie toekomst in de weg te staan. Maar dat het noodlot drie maanden later zo hard en onverwacht zou toeslaan, had niemand voorzien. Op die gitzwarte vrijdagmiddag in november verongelukte Annemaries man Bram. Hij werd onwel tijdens het overpompen van een partij mest in de nieuwe mestkelders en kwam niet meer bij.

Aan de keukentafel probeert Annemarie te beschrijven wat er die bewuste middag achttien jaar geleden door haar heen ging. 'Eigenlijk is het nauwelijks te beschrijven. Het was alsof de grond onder mijn voeten wegviel; ik beleefde de dag als in een rare roes.' Zomaar stond het hele erf vol met een ambulance, politie en brandweer. Hoe ver weg leken ineens de bouwperikelen die het stel in beslag namen, hoe rauw was plots de werkelijkheid. De melkveehouderster, die 33 was toen

'In de loop van de jaren heb ik geleerd om alleen beslissingen te nemen'

ze haar man verloor, is er nog stil van. 'We hadden het zó samen bedacht, dit bedrijf, onze toekomst. Dit was niet zoals het moest gebeuren. Het was nog lang niet af.'

Rouwauto door de stal

Naast intens verdriet was er allereerst de zorg om de kinderen. 'Je bekommert je eerst om hen. En vervolgens het bedrijf, want diezelfde dag moesten de koeien 's avonds gewoon gemolken worden. Gelukkig schoten er veel mensen toe om ons met dat soort dingen te helpen.' Er was in de week die volgde heel veel te regelen. 'Bram was een sociaal mens, had altijd zijn blik naar de buitenwereld. De belangstelling bij de begrafenis gaf ons heel veel steun.' Op de dag van de begrafenis reed de rouwauto met Bram vanaf het woonhuis eerst nog door de voergangen langs de koeien en de pinken. 'Ze kwamen allemaal aan het voerhek kijken. Het was net of ze afscheid namen van hun baas.'

Eén ding stond voor Annemarie als een paal boven water. Ze wilde absoluut verder met het bedrijf en met de koeien. 'Het woord stoppen is nooit bij me opgekomen. Mijn man was altijd een doorzetter; ik had heel sterk het gevoel dat ik nu ook door moest gaan.' En zo kwam het dat Annemarie in de jaren erna zowel vader en moeder als boer en boerin werd. Hoe maak je die combinatie? Annemarie glimlacht. 'Je wordt heel creatief in het bedenken van oplossingen. Bij het voeren van de koeien nam ik de kinderen mee op de trekker en in de melkput had ik bijvoorbeeld een box staan. En ik had natuurlijk personeel en kreeg van alle kanten veel hulp en steun van mensen die veel werk op zich namen. Daar ben ik heel dankbaar voor, want je kunt echt niet alles zelf.'

Annemarie had het gevoel alsof ze op een denderende trein stapte. 'Ik kon er niet af, alles ging maar door, waarbij bedrijf en emoties door elkaar liepen.' Het bedrijf was ook letterlijk nog niet af. Op het moment van het ongeluk moest een groot deel van de stalinrichting nog geïnstalleerd worden. 'En om de haverklap hadden we nog te maken met technische storingen.' Om maar niet te spreken van de administratieve rompslomp waar Annemarie mee te maken had. 'We zaten nog midden in het ruilverkavelingsproces.'

Geen tijd voor twijfel

Annemarie schuift de deuren naar de oude melkstal open. De oude put is er nog, maar in plaats van de melkstal staan er alweer vijftien jaar twee melkrobots die de koeien melken. 'We waren altijd al gecharmeerd van robots. Door het ongeluk zijn ze er wel sneller gekomen. Met twee jonge kinderen boden robots veel meer flexibiliteit.'

Inmiddels staan er twee nieuwere modellen robots, maar Annemarie kocht haar eerste exemplaren, na voldoende informatie te hebben ingewonnen, per telefoon. Dat was in de tijd van de mond- en klauwzeeruitbraak in Nederland. Het typeert haar manier van aanpakken. ‘Ik heb deze jaren geleerd om door te pakken op momenten dat het moet. Tijd om te twifelen was er niet. In de loop der jaren heb ik geleerd alleen beslissingen te nemen.’ Naast het automatisch melken besteedt Annemarie het meeste landwerk uit aan de loonwerker, hoewel zoon Isambard inmiddels steeds meer trekkerwerk op zich neemt. Het landwerk, en dan met name de keuze wanneer wat moest gebeuren, moest Annemarie zich na de dood van Bram echt eigen maken. Wat het regelmatig extra moeilijk maakte, was dat Annemarie weliswaar van een agrarisch bedrijf kwam, maar geen agrarische opleiding had gehad. ‘Ik had een middelbare beroepsopleiding civiele dienst gedaan, maar daar kun je niet veel mee als je bijvoorbeeld een bemestingsplan moet maken.’ Bram deed altijd het landwerk. Annemarie: ‘Hij was een buitenmens, ik was meer de koeienboerin. Natuurlijk wist ik welke werkzaamheden er in het voorjaar op het land waren, maar wanneer kies je het juiste moment om te spuiten, te zaaien en te maaien? Ik ben een perfectionist; nog steeds vind ik het lastig om het goede moment te bepalen.’

Annemarie leerde met vallen en opstaan. Bram was daar in nooit ver weg. ‘Op momenten dat ik het even niet meer wist, vroeg ik mezelf af: hoe had Bram dat gedaan? In mijn hoofd heb ik heel wat gesprekken en discussies met hem gevoerd over hoe we iets het beste konden aanpakken.’

Trots op honderdtonners

Annemarie is achteraf blij dat Bram en zij bij de bouw van het bedrijf al zo goed hadden nagedacht over arbeidsgemak. Er zijn meerdere strohokken voor koeien, zodat er nooit zieke of kalfkoeien bij elkaar hoeven zitten. De groepshuisvesting voor kalveren is gemaakt met grote hekken die door één persoon makkelijk te verplaatsen zijn. Vervolgens is het uitmesten vlot gedaan met een shovel. Annemarie houdt van het werk bij de koeien. ‘Ik geniet ervan wanneer ik tussen hun warme lijven in de stal loop.’

Terugkijkend heeft Annemarie geen enkel moment spijt gehad van de keuze om het bedrijf voort te zetten. Waar ze zelf het meest trots op is? Ze glimlacht bescheiden. ‘Ik ben niet zozeer trots op mezelf. Ik werk gewoon altijd heel hard en doe de dingen zo goed mogelijk, maar een ander had dat denk ik ook wel gedaan. Wel ben ik blij dat ik perfectionistisch ben en goed kan plannen, anders was het met de koeien en het bedrijf niet goedgekomen.’ Dan komt toch nog even de koeienboerin in Annemarie naar boven. ‘Wat ik wel mooi vind, is dat dit bedrijf in de afgelopen jaren inmiddels zes honderdtonners en een tientonner heeft voortgebracht. De prestaties die deze koeien geleverd hebben, daar kan ik van genieten.’

‘Het mestmixen blijf ik voor altijd een rotklus vinden, omdat het zo beladen is’

Ondanks het werkplezier dat Annemarie op haar bedrijf heeft, zijn er nog altijd moeilijke momenten. ‘Ook al is het al achttien jaar geleden. Het mestmixen bijvoorbeeld blijf ik voor altijd een rotklus vinden, omdat het zo beladen is. En verder zijn het vooral veel kleine dingen, kleine momentjes. Alleen naar een feestje gaan bijvoorbeeld. En vroeger gingen we ’s avonds samen naar de stal voor de laatste ronde langs de koeien. Nu doe ik dat alleen.’ Dat schrijnt regelmatig, weet Annemarie. ‘Het moeilijkst vind ik dat ik nooit afscheid van Bram heb kunnen nemen. Je denkt dat je in het leven alles in de hand hebt, maar sommige scenario’s kun je nooit voorzien.’

Het ongeluk laat volgens Annemarie zien hoe belangrijk het is om zaken goed te regelen als je met zijn tweeën een bedrijf

gaat runnen. ‘Je denkt er liever niet over na, wat als één van de twee wegvalt? Wat als je dan kinderen hebt, wat ga je met het bedrijf doen?’

‘Kom op, niet zeuren’

Zoon Isambard komt voorbijrijden met de trekker. ‘Ik weet zeker dat Bram de keuze van zijn zoon geweldig had gevonden’, zegt Annemarie. ‘Ik heb mijn kinderen nooit gepusht om iets met dit bedrijf te gaan doen. Ze moesten hun eigen weg vinden, de blik naar buiten richten. Zo was Bram ook. Niet alleen maar op je eigen erf blijven, daar wordt je wereldje klein van.’

Dochter Andrea (21) studeert in Heerlen, maar komt in de weekenden graag naar de boerderij. ‘Ze draait er haar hand niet voor om om even te helpen bij een verlossing. Daar geniet ze net zoveel van als ik.’ Isambard, die volgens Annemarie qua uiterlijk en karakter veel op zijn vader Bram lijkt, pakt inmiddels steeds meer werk op. Annemarie hoopt dat ze op termijn daardoor ook iets meer tijd voor zichzelf krijgt. ‘Ik ben van de “kom op, niet zeuren”-mentaliteit, zo ben ik opgegroeid. Maar als je niet oppast, slokt een bedrijf alles van je op, dat weet ik uit ervaring. Door af en toe even de staldeur achter je dicht te trekken, kun je er weer fris tegenaan. En blijven genieten van het mooiste vak dat er voor mij is, boerin zijn.’